

Naturpark Wildeshauser Geest

Een fietstocht langs vele hunebedden en een groeve

door Henk Boer

henkboer@live.com

Henk Boer is bestuurslid van GEA

Vanwege de coronapandemie gingen wij in de zomer van 2020 op vakantie naar Noord-Duitsland, om daar enkele Hanzesteden te bezoeken. Het was één van de weinige Europese landen waar we nog naar toe konden gaan, en het stond al enige jaren op het lijstje van mijn vrouw. Bij het bezoek aan die Hanzesteden, keek mijn vrouw vaak met opgeheven hoofd naar de hoge, rode bakstenen gebouwen en liep ik daar achteraan met gebogen hoofd om naar de straatstenen te kijken: ik zag vele kleine zwerfstenen.

▲ Afb. 1. Straatstenen in de buurt van de kathedraal in Lübeck met o.a. porfier.

▲ Afb. 2. Een kerk in het stadje Salzhausen. Volgens het informatiebord zijn deze zwerfstenen Hünensteine.

In Noord-Duitsland heeft het ijs erg veel zwerfstenen, zowel klein als groot, achtergelaten. De grote stenen vind je nu nog vaak terug in kerktorens en hunebedden en de

▲ Afb. 3 en 4. Die Glaner Braut: twee kleine hunebedden en een langwerpig complex van staande stenen.

kleinere exemplaren in de bestratingen van wegen (afb. 1). In de dorpen zag je vaak een kerktoren met onderin wat grote zwerfstenen. Afb. 2. Bij één kerk zag ik een informatiebord, waarop was uitgelegd dat die grote stenen 'Hünensteine' waren. Pas toen viel bij mij het kwartje dat het woord hunebed wellicht afkomstig is uit Duitsland.

Verrassingstocht

Als Hanzestad stond Bremen gepland. Omdat ik met een autovakantie altijd een racefiets bij me heb, hadden wij een camping ten westen van Bremen gekozen, bij het dorp Ganderkesee. Van daaruit kon ik een groot gebied rondom de plaats Wildeshausen bereiken, waar veel kleine weggetjes met groen aangegeven waren op mijn Michelinkaart en dat trok mij als racefietser erg aan. Ik wist echter niet wat daar precies te vinden of te zien was, en in het voorlichtingskantoortje van onze behoorlijk grote camping werd ik ook niet wijzer! Door tijdgebrek had ik mij thuis ook niet via internet voorbereid! Het zou dus een verrassingstocht worden!

▲ Afb. 5. Hunebed "Die Kleine Kneten".

Maar al vijf minuten na mijn vertrek vanaf de camping werd er een tipje van de sluier opgelicht, toen ik langs een hunebed fietste! Het landschap met dorpen was heel aardig, en overall bleken hunebedden te staan, ook wat grotere complexen. Door dom toeval werd mijn route vervolgens danig in de war geschopt door een reparatie aan een bruggetje over een beek, en kwam ik daarna reclameborden tegen van "Die Glaner Braut", die ik ging volgen, omdat ik dacht dat dat een restaurant zou zijn. Het bleek een vrij groot graf- en riteveld te zijn. Afb. 3 en 4.

Dit complex, met staande stenen, staat op een hogere rug in het landschap. Het geheel riep bij mij een mooie en serene sfeer op. Hoe zou het ca 5.000 jaar geleden eruit gezien hebben?

Ook kwam ik al fietsend langs "Die Kleine Kneten": een hunebed zoals je ze ook in Drenthe vindt, maar dan met een stenen ommegang eromheen. Ik zag op die dag misschien wel tien hunebedden en één grafveld! Ondanks het sombere weer had ik een schitterende fietsdag.

Digitale vouwkaart

Thuis heb ik alles op internet nagezocht, en blijkt er een prachtige digitale vouwkaart te zijn van een gebied, waarvan park Wildeshausen een onderdeel is (zie onder Bronnen en meer lezen). In de driehoek Bremen-Meppen-Osnabrück zijn maar liefst ongeveer zeventig hunebedachtige constructies te vinden, met namen zoals: Königsgrab, Grosssteingrab, Hünenbett, Teufelsteine, Hünensteine en Gerichtsstätte (zoals bijv. Die Glaner Braut en Die Kleine Kneten (afb. 5), die ik had gezien). Met een fiets zijn al die attracties natuurlijk heel gemakkelijk te bezoeken, maar met een auto en steeds een stukje wandelen moet het ook goed lukken. Op de digitale vouwkaart staat alles prima aangegeven.

▲ Afb. 6. Ca. vijf steenkoollagen zijn hier zichtbaar.

▲ Afb. 7. De afwisselende kalk- en kleilagen in groeve De Blue Lagoon, met in totaal ca. dertig zichtbare lagen.

Bremen was onze laatste Hanzestad, maar op weg naar huis kwamen wij letterlijk langs de Piesberg (ten noordwesten van Osnabrück), waar ik graag nog een foto wilde maken van de bergwand van de open-pit kolenmijn. Van bovenaf is daar de afwisseling van steenkool- en zandsteenlagen erg goed te zien. Toen ik twee jaar geleden met Georeizen die mijn bezocht, hadden wij slecht weer, zodat ik de steenkoollagen uit het Laat-Carboon wel goed kon zien, maar niet duidelijk op een foto kon krijgen. Nu gelukkig wel! Afb. 6. De vorming van de steenkoollagen als gevolg van de regelmatig terugkerende klimaatveranderingen tijdens het Boven-Carboon worden mooi beschreven door Hans Steur. Zie onder 'Bronnen en meer lezen'. Tijdens dezelfde excursie met Georeizen, en nu weer, hebben we bij het plaatsje Brochterbeck een verlaten kalksteengroeve bezocht: de Blue Lagoon. Hier wisselen kalksteenlagen van ca. 30 cm uit het Boven-Krijt steeds af met een laagje klei van ca. 5 cm. We konden ca. dertig kalk/kleilagen zien. Afb. 7. Volgens onze gids werd zo'n laagje kalk in ca. 50.000 jaar afgezet.

Al met al kwam ik in twee dagen tijd aan het einde van onze Hanzestedenvakantie nog heel aardig aan mijn geologische trekken, wat veel te maken had met de in het gesteente goed zichtbare klimaatcycli.

Er blijkt heel dicht bij huis erg veel te zien te zijn!

Alle afbeeldingen zijn van de auteur.

Bronnen en meer lezen

- Downloaden Faltkarte Megalithkultur via www.strassedermegalithkultur.de/de/infomaterial-und-literatur-zum-thema-megalithkultur.
- www.osnabrueck.de/piesberg/naherholung-und-sport/rundwanderweg-piesberg Naar beneden scrollen en aanklikken: Alle informationen über den Piesberg zum Herunterladen. Naar beneden scrollen en kiezen voor Gesamtbrochüre Piesberg. Als u dan naar beneden scrollt komt er een plattegrond van Terra Vita.
- Direct naar de rondwandeling Piesberg: www.osnabrueck.de/fileadmin/user_upload/Flyer_Rundwanderweg_Stand_Juli_2019.pdf.
- H. Steur (2015). De Boven-Carboonflora van Ibbenbüren. *Grondboor & Hamer*, 69(1), 1-66. Lees online via natuurtijdschriften.nl/pub/1018614.
- H. Huisman (2015). Zwerfkeien en godshuizen. *Gea*, 48(4), 108-118. Lees online via natuurtijdschriften.nl/pub/628939.
- A.L.W. van Roekel (2020). Gavdos, een opgeheven en gekanteld blok Egeïsche korst. In: *Gea*, 53(1).